

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

M. Fabii Quintiliani Institutionum Oratoriarum Libri Duodecim

Summa diligentia ad fidem vetustissimorum codicum recogniti ac restituti

M. Fab. Quintiliani Declamationes Undeviginti. M. Fabii Avi Et Calpurnii
Flacci Declamationes. Auctoris Incerti Dialogus De causis corruptae
Eloquentiae - Cvm Variorum Notis

Quintilianus, Marcus Fabius

Lugd. Batav. ; Roterodami, 1665

CCCVI. Expositus, negatae matris nuptias petens.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12889

Concurrerunt lateribus nudis. ¹ Omnia tu licet crudeliter excogitaveris, fecerunt tamen bonum exemplum.

CCCVI.

Expositus, negat a matris nuptias petens.

Maritus peregre proficiscens, præcepit uxori ut partum exponeret. Expositus est puer. Maritus peregre, uxore hærede, decessit. Post tempus quidam adolescens, cujus ætas cum expositionis tempore congruebat, cœpit dicere se filium, & bona sibi vindicare. Inter moras judicii, bello idem adolescens fortiter fecit. Petit præmio nuptias ejus, quam matrem dicebat, manente priore judicio. C. D.

DECLAMATIO.

NON ita me prima frons causæ, callidissima optionis simulatione decipit, ut mulier ista matrimonio credat, quod hodie nemo peteret, ² si non recusaretur: illud magis vereor, ne juvenis, qui ejus quam matrem esse dicebat, nuptias optat, videatur velle ad verum pervenire: ac vos latentium natalium credatis experimentem, quod mulier quæ post amissum maritum per tot annos, qui facere poterant ab infantia virum fortem, sic complexa est viduitatem, tanquam genus pudicitæ; hunc jungere sibi venere fera, & polluere complexibus non vult filii sui, si vixisset, ætatem. Intellego itaque non tam multa mihi contra præmium dicenda, quam contra argumentum. Sic componenda actio est, ³ tanquam nos audiant judices illi: non tamen juvenem pari captione ludemus. Fecisset, fecisset hoc astuta mulier, anus inverecunda, ut juveni curioso offerret hanc fatigati corporis partem. Erat dignus, qui dum

¹ *Eam licet crudeliter excogitaveris.]* Eam, sup. innocentiam, existimans te puras manus habere, si tuis manibus non occideres. *Idem.*

² *Si non recusaretur.]* Nam si qui fortiter fecit, speraret optionem mulieri placere, neque fore ut ne per ætatem quidem à nuptiis abhorreret: certe matrimonium non peteret. Ergo cavillatio

quæritur, & in illam vel illam partem, causæ præjudicium. *Idem.*

³ *Tanquam nos audiant judices alii.]* Ait enim postea, *Audite igitur tanquam alii judices.* nempe ut causa hæreditatis acta & transacta, nunc apud eosdem, uti causa diversa, & prorsus à prima se-juncta aliaque, ita apud alios judices agi-agitarique videatur. *Idem.*

dum alterius patrimonium petit, perderet etiam præmium suum. Sed mulier simplicissima, si quid mentiri posset, ¹ si non exposuisset, palam se nolle profiteretur. Hoc pudori satis est: ² si quid jufferis, culpa cogentium est. Quid interim proficit adolescens ille? nam si præjudicium est, quod hæc recusat: & illud sit argumentum, quod hic optat. Cujus quidem pudori, propter recentia merita cupio consultum. Magna tamen cupiditatis invidia inquinat laudem, si cum alienum patrimonium petat, non putat sua referre utrum hæreditatem illud faciat, an dotem. Hæc quidem minus sollicita fuit priore judicio: tunc enim pudor salvus: nunc totos necesse est proferre gemitus. Semel (inquit) infeliciter nupsit: peregrinabatur maritus: illuc ierat unde non est reversus: tamen misera concepi: & quantum uterus crescebat, tantum accedebant exequiæ. Convenerunt ad parientem consolantes propinqui. Hæc passa sum suafore marito, qui me fecit hæredem. Quis potest illum diem referre sine lacrymis? vivum funus gremio tuli: quam pene expiravit in manibus meis? Deinde periit ille, qui jufferat: quam pene potui non exponere? Quid mihi cum hac hæreditate? efficit ut filium magis desiderarem. Falsas putate voces, si postea nupsit. Ille desiderabatur infans. Sic puto effectum est, ut aliquis se filium diceret. Hæc quidem fabula allata est tanquam temere credituræ: sed postquam ³ se perspici sensit juvenis, differre cœpit.

(Nihil

¹ Si non exposuisset.] Ærodius refert aliorum *cisi mentiri posset, se non exposuisse.* At tu lege: *Sed mulier simplicissima (si quid mentiri posset, non exposuisset) palam se nolle profiteretur.* Dixerat mulierem simplicissimam & fraudis astusque expertem. Id obiter confirmat, si possit ullo modo fallere, non exposuisset infantem: sed invenisset, ob quod ad id faciendum jussu mariti & suo promisso non teneri videretur. Et sane *proficitur etiam Thaddæus & Ærodius. Gronov.*

² Si quid jufferis, culpa cogentium est.]

Ærodius: *si quid vixeritis: alios aut velle, vixeritis.* Scribe: *nam si quid jussus feceris, culpa cogentium est.* Excusat expositionem, cujus modo meminerat. Idem.

³ Se perspici sensit, differre.] Ærodius, *si perspiciens hic juvenis, quis sit invenit, differre cœpit.* Scribe: *postquam se perspici sensit, differre cœpit.* Hoc est, postquam vidit non temere mulierem credere, & intelligere, quis esset ipse, nempe planus & impostor, in jus vocavit mulierem. Idem vitium Decl. 275. *Alioquin si hoc*

(¹Nihil iudicium magis trahit, quam diffidentia petitoris.)
² Ante consummabimus bellum. Non fraudabo te, juvenis, gloria tua. Tu fugasti hostes: felices, si qui tibi sunt parentes. Utinam credibilia finxisses: effeceras³ ut te cuperent agnoscere. Hic libet alloqui juvenem. Tu quidem fortiter fecisti: Sed minor corporis virtus: plus est in animi moderatione, ne quid improbe petas ne videaris isto animo litigasse. Licet (inquit) mihi optare quod velim. Nullum manifestius improbæ optionis argumentum est, quam vim legi adhibere. Quis enim dicit, Necessesse est? Qui dicere potest, Oportet. Non tamen hoc natura recipit, ut tam gravi servitute juris obstrinxerit rempublicam, qui legem dicebat. Sibi sane tulerit iura simplicius ætas vetus: minorque fuerit verborum custodia,⁴ cum intellecturi non timebantur. Has enim primas rudibus illis, ac militaribus viris existimo placuisse leges, quibus inter continua bella præmium non avaris virtutibus dabatur. Neque ego crediderim optionem tunc illam respexisse ad onera reipublicæ. Liberalis erat populus ex præda. Testis carminum antiquitas, ubi illi primi heroës canebantur. Bellator huic currus, huic ducum exuviæ, nonnullis captivæ forma præstantior, ultima fors habebatur,

*si hoc putares esse pecuniam accipere, abdica-
 ri fratrem, statim detulisses. Sic olim cor-
 rexi, cum vulgo putatis vel putaris, & di-
 stulisses. Jam video & Ærodium dedisse,
 detulisses. Idem.*

¹ *Nihil iudicium magis trahit quam
 diffidentia.] Ex narratione sententiam
 fecerunt. Scribe: deserre cepit. Nihil
 magis iudicium traxit quam diffidentia pe-
 titoris. Ante consummavimus bellum. Hoc
 quoque, consummavimus, ab Ærodio po-
 tuit admisisse Pithœus. Cœpit mulie-
 rem vexare lite lenta. Has moras inve-
 nit ipse, ut fatigaret: nam in ipsa causa
 nihil habebat spei. Sic factum, ut inter-
 venerit bellum iudicio, & prius finitum
 sit quam iudicium. Idem.*

² *Ante consummavimus bellum.] Sup-
 quam prius iudicium de hæreditate per-
 ageretur. Ærod.*

³ *Ut te cuperent agnoscere.] Non acci-
 pio de veris quibusvis parentibus, sed de
 hac ipsa matrona quicum constitit: &
 lego: Utinam credibilia finxisses! effeceras,
 ut te cuperet agnoscere. Gronovius.*

⁴ *Cum intellectu hi non timebantur.] Ut
 sub specie legis, & verbis illius salvis,
 iniquum optare liceat. Alias intellectu:
 & sensus est, nam cum verba captantur,
 nec à syllaba licet absque fraude recede-
 re, tum harum formularum, & literæ
 syllabæque tendicularum peritiores, ut
 Appius ille ante Flavii Ædilitatem, sane
 caventur, timenturque. Ærodus.*

tur, quamlibet nobilis peteret. Legistine circa decennis belli exuvias contendisse clarissimos reges? Hæc sacra sunt merita, hæc conjurata virtus. Hoc erat illud, quod volo. Si vero ¹ isto verbo immodico abuteris; respondebit tibi respublica, Quid prodest vicisse, si adhuc aliquid negare non possum? Sic mecum loqueretur victor hostis. Quid si templorum incendia petas? ² legum obliviones? hoc modo & nuptias matris optares. Quanto justius tibi mulier privata respondet. ³ Non pro me tamen militasti: appella rempub. appella magistratus. ⁴ Non potest à privato dari, quod ab omnibus debetur. Hæc dicerem, si aliquid ex rebus meis concupisses: nunc matrimonium petis, quod tibi contingere non potest sine invidia captivitatis. Si tamen urbe capta invocaret manes mariti, ⁵ non auferret hostis, & misereretur ejus quæ amare defunctum videretur. Tibi cum hac quomodo potest convenire cujus matrimonium non peteres, nisi cum ea litigasses? Vis scire quid sint nuptiæ? ⁶ Aspice illam virginem, quam pater tradidit, euntem die celebri, comitante populo. Non potest quisquam dare, quod constat duorum voluntate. Ut cunque tolerabile esset, si virginem peteres, quæ nullo suspirat affectu, quæ adhuc reipublicæ matrimonium debet. Est præcipuum jus senectutis: ⁷ quoniam non una subit omnis ætas: non perpetuo Senatorem citat Consul: est sua legationibus requies: cum hos habueris annos, jam non militabis. Cogis nos agere fortius. Non omnibus præmium debe-

¹ *Isto verbo immodico abuteris.]* Erodianus: *Sis vero istud verbum in modico habiturus.* Ego: *Si vero isto verbo immodice abuteris.* Gronovius.

² *Legum obliviones.]* Fortasse melius, *abolitiones.* Pithæus.

³ *Non pro me tamen militasti.]* Scribo tantum. hoc est, solummodo, nec enim negabat se partem civitatis, pro qua militaverat. Gronovius.

⁴ *Non potest à privato dari.]* Cur non, *privata?* Idem.

⁵ *Non auferret hostis.]* Quod pignus habet hujus clementiæ ac misericordiæ hostium? Lege: *Si tamen urbe capta invocaret manes mariti, forsitan ferret hostis.* Idem.

⁶ *Aspice illam virginem.]* Hoc pertinet ad l. 7. C. de Repud. l. 9. & l. 22. C. de nupt. 30. q. 5. Tertull. l. 11. ad uxorem. Pith.

⁷ *Quoniam non omnia subit omnis ætas.]* Qui locus à Seneca alicubi tractatur. Idem.

debetur: ¹ non petet servus, non petet peregrinus. Tu hanc asserendo matrem, incertis te parentibus esse confessus es. Ut optare possis, ² primum te necesse est filium probes. Perseveras? sic agam tanquam velit. Nuptiis tibi opus non est hoc tempore: militare debes, excubare, vigilare. Ab hac te voluntate non debebat nec mater abducere. Ac tu si quietem mavis, duc uxorem parem. Bene dictum. Compositis ætatibus coacta matrimonia, tamen facile fastidiunt: sive non habet omne quod licet, voluptatem: seu continuis vicina satietas: sive durum est, quod necesse est. Quid si affert impares annos? in hac ætate ne olim quidem juncti, se amant. Operies flammeo canos? ut inducta in cubiculum, quomodo blandiatur? quomodo appellet? nam tu matrem vocabis. Inter pares quoque annos, citius foemina fenescit: neque amatur anus uxor, nisi memoria. Tu fortasse nunc velis. ³ Illum annum expecta qui veniet. Non eundem gradum ultima ætas facit: nec decedit suprema vita, sed corrui. Non ipsam petis. Sed tua nihil interest, uxor sit an mater. Satis diu fictis respondimus: nunc ars aperienda est. Non conscientiam nostram tentat, sed verecundiam, ut huic expediat mentiri. Audite igitur tanquam alii iudices. Jam primum omnium

¹ Non petet servus, non petet peregrinus.] Nullum enim servis erat connubium, quin eis nec militare licuit. Rursus, peregrini, jus connubii cum civibus Romanis non habuere. Non ergo omnibus præmium, nec quodcumque postulanti- bus præmium debetur. *Ærodius.*

² Primum te necesse est filium probes.] Haudquaquam etenim si probasset, nec poterat optare, nec velle, certiore via ad bona inventa. Sensus omnis jubet: *Ut optare possis, primum te necesse est non esse filium probes.* Gronovius.

³ Illum annum expecta qui veniet.] Quo nempe sum moritura. Nam certum est te, non me decrepitam (ut à plerisque fit) sed divitias meas optare. Brevi au-

tem me morituram argumento est, quia mori seni naturale est. Ac quamvis etiam juvenes morimur, imo vero licet omnes in dies horasque deficiamus, dum nostri particulae minima commutantur, ut scripsit Alphenus traductum à Philosophis: gradus tamen ille, ac perpetua moriendi successio, numerosior est, & in adolescente viroque passibus dimensa certior, quam in senē: in quo jam nullus est modus, nulla certa declinandi via, nec hactenus procliva, sed præceps: ut in pendentibus fructibus etiam immaturi, ruinam minantur: at ipsi jam ruunt maturi. In hanc sententiam Cicero de senect. Vitam adolescentibus vis aufert: senibus maturitas. *Ærodius.*

omnium apparet, nullam esse generis, quod affectat, probationem: alioqui præmio opus non esset. ¹ Non anus ulla, non index hinc est illud. Nubat, nisi mater est. Una calumniæ origo est quod hanc exposuisse constat. Rarum igitur est, ut expositi vivant. Caducum circa initia animal, homines sumus. Nam setarum pecudumque foetibus est statim ingressus, & ad ubera impetus: nobis tollendus infans, & adversus frigora nutriendus, sic quoque inter parentum manus, gremiumque nutricis, sæpius labitur. Unde nobis tantam felicitatem, ut ad infantem mors accersita non veniat? Vos ponite ante oculos puerum statim neglectum: cui mori domi expediret, inde nudum corpus, sub cælo? inter feras & volucres. Video moveri, mulier, lacrymas tuas. Nemo tibi mortalium posset ignoscere, nisi iussa fecisses, alia tamen conditio est eorum, quibus obvium patrem quærit exponentium paupertas. Ille relinquitur loco celebri: tunc & libet custodire longe, & spectare fortunam. ² Aliter abdicatur, quem iussit exponi, qui relinquere poterat hæredem. Sis porro sublatus, ille qui te educat, scit parentes: periisse patrem audit, cur tibi non petit patrimonium? cur istud tot annos tacet? an expectat donec probare non possit? Age, quid futurum erat, si periisset & mater? & age, nollet filium mater agnoscere? Nam huic quidem quanta fuerit materni nominis cupiditas, non illis tantum argumentis probabo, quod concepit, quod sustulit: sed quod maritus nunquam mandat exponendum, nisi educaturæ. Date huic quem vultis affectum. Si voluit habere, facile agnosceret: si noluit, sic exposuisset ne educaretur: ³ & tamen fuerit fortis: adversus infantem
plura

¹ Non anus ulla, non index hic est.] Nullus est qui γνώσασαί τε ἔχ' πρώτα σύμβολα afferat, proferat, unde filius agnosci possit. Illud vero unicum argumentum est, Nubat nisi mater est. Idem.

² Alter abdicatur, quem iussit exponi.] Qui exponit ob paupertatem, ideo expo-

nit, ut quondam sive ipse ditior, sive provectiorem filium agnoscat. qui vero dives exponi jubet, abdicat. quod exheredatione majus est. ergo vel agnitus non posset contra tabulas bonorum possessionem petere. Idem.

³ Et tamen fuerit fortis: adversus infantem

plura blandimenta robustior ætas habet. O quantos hæc ex alienis liberis cruciatus tulit! Blanditur aliquis puer? talis esset meus. Laudatur aliquis vultu speciosus? talis fuit ille quem perdidit. Crescit quotidie dolor: jam in foro conspiceretur, jam militaret, jam illi uxorem quærerem. Nunc vero propiores admovet stimulos vir fortis, hæc suum negaret? te parentes liberis suis monstrant. Scilicet timet ne ad illam matronæ conveniant. Si se matrem fateatur, aliquid fortasse in honorem ipsius optasset. Ego miror, quod tuo errore non utitur: & uteretur, si errare te crederet. Cur ergo non nubit? ætatem suam intelligit: quam impares sitis, videt. Est quædam etiam nubendi impudicitia. A viro jam suo secubaret utique, si ætatis hujus filius interveniret. Hæc si nubere in istis annis potest, quomocunque dicam, mater incesta est, & necesse est, umbra saltem sceleris laboret. Cur in fabulas eat? cur habeant materiam maligni? Vix absolvi nuptiæ possent, si jam contra judices illi pronuntiaffent. Quid futurum est si hæc parata fuerit nubere, & illi matrem pronuntiaverint? Quid autem tu juvenis, si tibi nuptiæ adjudicatæ fuerint, ducturus es? Si non duxeris, non fiet sic generis experimentum: si ducturus es, factum est. Me miserum! anum ducis juvenis. Video quid concupieris. Mater est: non vult. Ergo mater, an uxor sit nihil interest. Cætera juveni

fantem plura.] Sic orationem suspendit Ærodius, & acquievit Pithœus. nam Thaddæus continuat omnia uno spiritu hæc & sine distinctione. Voluit autem auctor. *Et tamen fuerit fortis adversus infantem:* (hoc est, duraverit, non miserta infantis fuerit, non eo efficitur adultum quoque, si suum sciret, repudiaturam. Cur? quia) *plura blandimenta robustior ætas habet.* Plus est & efficacius quod placet in bona indole adulta. Gronov.

I Quomocunque dicam mater incesta est, &c.] Sic Pithœus: nam Thaddæus & Ærodius *incerta*, Scribe: *Hæc si nubere*

in istis annis potest, cuicumque, dicam, mater incerta est, necesse est, umbra saltem sceleris laboret. Hoc est, non dico tibi, sed cuivis alii matris incertæ, non potest sine suspitione incesti esse. Idem.

2 Cætera juveni audaci in promptu.] Thaddæus & Ærodius *audacia*. Addit alter velle quosdam *juvenili*. Dein Thaddæus, *miraretur*. Ærodius, *mortem quisquam mihi minaretur*. Mihi succurrebat, *Cæterum juveni audacia in promptu; nec in hac ætate temeritatem quisquam miratur.* Idem.

ni audaci in promptu: nec in hac ætate mortem quisquam minaretur. Per finem, juvenis, bona potius opta. Consuevit frugalitati: sine marito diu vixit. Inter gravissimas vitæ calamitates, non sine solatio tamen, meruit maritum. Et jam in fine vita est. Nec de hæreditate sollicita est, non habet filium.

CCCVII.

Conscius veneno proditoris.

CONSCIENTIÆ SIT ACTIO. PRODITOR TORQUEATUR DONEC CONSCIOS INDICET. Proditor bis tortus, pernegavit, cum futurum esset, ut tertio torqueretur, amicus ei venenum dedit. Reus est conscientiæ.

S E R M O.

Duo nobis efficienda sunt, ut conscius habuerit, ut hunc habuerit.

DECLAMATIO.

SCio vos, iudices, posse mirari, cur ex hoc in iudicio Squærat. Prospexerat enim lex, ut conscius per tormenta potius quæreretur, sed quatenus nequitia obviatum est legi, reliquum est ut hic reus sit. Ac primum omnium nego fieri potuisse, ut proditor conscius non haberet. Intuemini naturam, intuemini magnitudinem sceleris. Prodere populum, civitatem, exercitum, non est unius. In hoc mihi non est laborandum. Nam lex quæ torqueri jubet, donec conscius indicet: non dubitat conscius esse. Vidit enim quanta esset inter se quodammodo sceleratorum fides quam diu tacerent. Itaque non sic scriptum est, PRODITOR TORQUEATUR: sed, TORQUEATUR DONEC CONSCIOS INDICET: adeo ille qui nondum indicavit, adhuc non est pro torto. Ergo ut majoribus

[*Consuevit frugalitati.*] Ærodius: *si modo captas aves, que consuevere libero*
Consuevit frugaliter vivere. Thaddæus: *victu, custodia tradere velis, parere cun-*
Consuevit frugalitate. Quod fortasse mu- *clantur in servitute. Idem.*
randum non fuit. Columella 8, 15. nam